

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
Геолого-географічний факультет
Кафедра географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру

СИЛАБУС

до навчальної дисципліни

**«ЕКОНОМІЧНА І СОЦІАЛЬНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ ТА МЕТОДИКА ЇЇ
ВИКЛАДАННЯ»**

підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня на основі повної загальної середньої освіти
галузі знань 01 Освіта
спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія)
за освітньою програмою Середня освіта (Географія)

1. Загальна інформація про курс

Обсяг	3,5 кредити ЄКТС, 105 годин
Семестр, рік	VII семестр, 4 рік
День, час, місце	За розкладом
Назва курсу	Економічна і соціальна географія України та методика її викладання
Мова викладання	українська
Викладачі	Молодецький Анатолій Емільович – кандидат географічних наук, доцент кафедри економічної та соціальної географії і туризму; Адобовська Марія Володимирівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру.
Е-mail	grunt.ggf@onu.edu.ua
Консультації	Консультації проводяться щопонеділка та середи о 16:00 год.; групові або одноосібні

2. Анотація до курсу

Вивчення вибіркової навчальної дисципліни «Економічна і соціальна географія України та методика її викладання» здійснюється відповідно до освітньо-професійної програми Середня освіта (Географія) підготовки бакалаврів за спеціальністю 014.07 Середня освіта (Географія). Дисципліна відноситься до циклу дисциплін професійної підготовки і є компонентом обов'язкових навчальних дисциплін.

Предметом вивчення є природоресурсний потенціал України, особливості демографічних процесів, галузева структура господарства, територіальні аспекти розвитку економіки України тощо. Проблеми соціально-економічного розвитку України, оцінка перспектив функціонування господарства країни в сучасних ринкових умовах та необхідність інтеграції України у світове господарство.

3. Мета та цілі курсу

Метою курсу «Економічна і соціальна географія України» є глибоке і всебічне суспільно-географічне вивчення території України.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни є: формування знань про економіко-географічне положення своєї держави, природно-ресурсний потенціал розвитку її господарства і життєдіяльності населення, сучасні проблеми і перспективи народонаселення, тенденції розвитку та розміщення секторів та виробництв національної економіки. Важливим завданням курсу є формування практичних навичок дослідження та аналізу стану соціально- економічного розвитку виробництв та окремих територій України, визначення тенденцій та перспектив їх подальшого розвитку.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми у студента мають бути сформовані такі **компетентності**:

ЗК1 - Знати й розуміти предметну область та розуміння професійної діяльності.

ЗК5 - Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК7 - Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ФК1 - Здатність демонструвати знання об'єктно-предметної суті, понятійно-термінологічного апарату, структури географії, її місця і зв'язків в системі наук, історії розвитку, значення для суспільства

ФК2 - Здатність застосовувати базові знання з природничих та суспільних наук у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі, геосфер, материків і океанів, України, природних і суспільних територіальних комплексів

ФК3 - Здатність використовувати поняття, концепції, парадигми, теорії географії для характеристики географічних явищ і процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, в межах України, локальному)

ФК11 - Здатність до системного географічного мислення, розуміння та пояснення основних фізико-географічних та суспільно-географічних процесів, що відбуваються у географічному просторі на різних просторових та часових рівнях його організації, уміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між компонентами природи та суспільства.

ФК16 - здатність встановлювати роль і місце України у сучасному світі в контексті географічних чинників її розвитку, аналізувати і пояснювати особливості геопросторової організації природи, населення і господарства України.

Програмними результатами навчання є:

ПРН2 - знає просторову диференціацію географічної оболонки і географічного середовища на глобальному, регіональному та локальному територіальних рівнях;

ПРН3 - усвідомлює зміни, які відбуваються у географічному середовищі під впливом чинників різного характеру; розуміє наслідки і детермінанти в контексті концепції сталого розвитку людства; знає важливість збереження навколишнього середовища, охорони біологічного різноманіття, природоохоронної та природно-заповідної діяльності

ПРН4 - знає основні фізико-географічні та суспільно-географічні процеси, що відбуваються у географічному просторі на різних рівнях його організації, причинно-наслідкові зв'язки між компонентами природи та суспільства

ПРН6 - знає та розуміє закономірності територіальної організації суспільного виробництва, населення, культури та релігій, просторових процесів та форм організації життя людей у світі, його регіонах та країнах, в Україні та її регіонах, територіального планування

ПРН7 - розуміє основні механізми функціонування природних і суспільних територіальних комплексів, окремих її компонентів, класифікує зв'язки і залежності між компонентами, знає причини, перебіг і наслідки процесів, що відбуваються в них

ПРН9 - знає та розуміє роль і місце України у сучасному світі в контексті географічних чинників її розвитку, особливості геопросторової організації природи, населення та господарства України

ПРН10 - знає сучасні теоретичні та прикладні основи методики навчання географії в загальноосвітній школі

ПРН11 - вміє встановлювати географічні закономірності та причинно-наслідкові зв'язки між компонентами природи та суспільства, використовує концепції, парадигми, теорії географії для характеристики географічних явищ і процесів на різних просторових рівнях

ПРН12 - застосовує набуті географічні і психолого-педагогічні компетентності, сучасні методики і освітні технології, в тому числі і інформаційні, для забезпечення для формування в учнів загальних і предметних компетентностей, здійснення міжпредметних зв'язків та формування основ цілісної природничо-наукової картини світу відповідно до вимог державного стандарту

ПРН18 - формує в учнів уміння користуватися географічною та картографічною мовою в навчальному процесі, застосовувати алгоритми користування картографічною продукцією при характеристиці окремих географічних об'єктів і територій

ПРН23 - вибирає і застосовує основні методики та інструменти, які є типовими для різних галузей географії, виконує стандартні виміри і спостереження основних параметрів географічного середовища, необхідні для формування предметних компетентностей з географії в середніх загальноосвітніх школах

ПРН24 - аналізує державний стандарт основної (базової) середньої школи і навчальні програми з географії та природознавства для планування і конструювання основних видів навчальної діяльності учнів;

ПРН25 - володіє комунікативною мовленнєвою компетентністю з української мови, однією з іноземних мов в обсязі тематики, зумовленої професійними потребами; здатний удосконалювати й підвищувати власний професійний рівень у вітчизняному та міжнародному контексті

ПРН30 - здатний відповідально управляти процесом формування готовності учнів до самостійного осмисленого прийняття рішень, подолання труднощів, прояву поваги до інтелектуальної праці та її результатів

ПРН31 - забезпечує рівноправне, справедливе освітнє середовище, що сприяє навчанню всіх учнів, незалежно від їх соціально-культурно-економічних особливостей, здійснює педагогічний супровід процесів соціалізації та професійного самовизначення учнів, підготовки їх до свідомого вибору життєвого шляху

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:

- основні риси і особливості суспільно-географічного положення України, її геополітичні та гео економічні вектори;
- особливості розміщення та потенціал природних ресурсів України;
- зміст, сучасний стан та регіональні особливості демографічних, розселенських, міграційних, етнічних та працересурсних процесів в Україні;
- особливості господарського освоєння території України;
- основні риси господарства України: сучасний стан, особливості його галузевої і територіальної структури, рівні регіональної економічної та соціальної безпеки;
- закономірності розміщення, географію та сучасний стан розвитку різних галузей виробничої та соціальної сфер;
- основні напрямки та риси різних видів зовнішніх зв'язків України;
- історичні особливості господарського розвитку, природноресурсний, демографічний, працересурсний та виробничо-економічний потенціал, рівень економічного і соціального розвитку, сучасний стан та закономірності розміщення різних галузей виробництва, транспорту та сфери послуг, рівень участі в територіальному поділі праці, інвестиційні можливості, проблеми та перспективи суспільно-географічних макрорайонів України;
- історичні особливості розвитку та сучасний зміст і завдання методики навчання економічної географії України;
- структуру, зміст, головні завдання курсів економічної географії України.

вміти:

- давати оцінку суспільно-географічного положення території;
- давати економічну оцінку природних умов і запасів природних ресурсів з метою раціонального природокористування;
- аналізувати демографічні, розселенські, міграційні, етнічні та працересурсні процеси в їх взаємозв'язку;
- аналізувати компонентну і територіальну структуру галузей господарства;
- здійснювати комплексний суспільно-географічний аналіз макрорайонів та визначати проблеми і перспективи їх розвитку;
- повинні вміти систематизувати навчальну інформацію на основну та допоміжну, виділяти провідні поняття і закономірності;
- обґрунтовувати сукупність дидактичних умов, які сприяють ефективному вивченню

економічної географії України й результативному формуванню знань учнів.

Основні підходи до вивчення дисципліни

Вивчення дисципліни ґрунтується на партнерській співпраці викладачів і студентів, особистісно-орієнтованому підході до освіти, принципі систематичності та послідовності в освіті, аналітико-синтетичній професійно спрямованій діяльності студента.

Формат курсу

Стандартний курс (очний).

Обсяг і ознаки курсу

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік навчання	4	5
Семестр вивчення	7	10
Кількість кредитів ЄКТС	3,5	3,5
Загальний обсяг годин	105	105
Кількість годин навчальних занять	52	30
Лекційні заняття	30	22
Практичні заняття	-	-
Семінарські заняття	-	-
Лабораторні заняття	22	8
Самостійна та індивідуальна робота	53	75
Форма підсумкового контролю	езамен	езамен

Пререквізити курсу

Навчальна програма дисципліни передбачає вивчення 3 змістових модулів, і базується на знаннях з курсів «Основи суспільної географії», «Соціальна географія», «Регіональна соціальна та економічна географія», «Географія України та методика її навчання та викладання». Організація навчання передбачає цілеспрямовану самостійну роботу студентів, виконання лабораторних завдань аналітичного, узагальнюючого професійно спрямованого характеру.

Політики курсу

Академічна доброчесність. Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують приклади можливої академічної не доброчесності. Виявлення ознак академічної не доброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її не зарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману.

Відвідання занять. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених курсом.

Література. Уся література, яку студенти не можуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед

рекомендованих.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Галузева економічна і соціальна географія України

Тема 1. Основи соціально-економічної географії України

Тема 2. Природні ресурси України

Тема 3. Населення України

Тема 4. Господарство України. Паливно-енергетичний комплекс

Тема 5. Металургійний та машинобудівний комплекс України

Тема 6. Хімічний, лісовиробничий та будівельний комплекс України

Тема 7. Легка та харчова промисловість України

Тема 8. Агропромисловий комплекс України

Тема 9. Транспортний комплекс та соціальна сфера України

Тема 10. Міжнародні економічні зв'язки України

Змістовий модуль 2. Регіональна економічна і соціальна географія України

Тема 11. Комплексна характеристика Донецького та Придніпровського суспільно-географічного району

Тема 12. Комплексна характеристика Північно-Східного та Столичного суспільно-географічного району

Тема 13. Комплексна характеристика Причорноморського суспільно-географічного району

Тема 14. Комплексна характеристика Центрального суспільно-географічного району

Тема 15. Комплексна характеристика Північно-Західного та Подільського суспільно-географічного району

Тема 16. Комплексна характеристика Карпатського суспільно-географічного району

Змістовий модуль 3. Методика викладання економічної географії України в школі

Тема 17. Зміст, завдання і методичні особливості вивчення курсів географії: «Україна у світі: природа, населення» (8-й клас) та «Україна і світове господарство» (9-й клас)

Тема 18. Використання засобів і методів навчання при вивченні курсів географії: «Україна у світі: природа, населення» (8-й клас) та «Україна і світове господарство» (9-й клас)

Рекомендовані джерела:

Базова

1. Барановський М.О. Економічна та соціальна географія України: реальний сектор економіки. Навчальний посібник. – Ніжин: Видавець Лисенко М.М., 2018 р. – 376 с.
2. Заставецька О.В., Заставецький Б.І. Географія населення України. Навчальний посібник. – Тернопіль – 2003. – 149 с.
3. Заставецька О.В. Економічна і соціальна географія України. Задачі та вправи. 8-9 класи. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 1999. – 64 с.
4. Заставний Ф.Д. Географія України: У 2-х книгах. – Львів: Світ, 1994. – 472 с.
5. Масляк П.О. Економічна і соціальна географія України. Підручник для 9 кл. – К., 2006.–288 с.
6. Паламарчук М.М., Паламарчук О.М. Економічна і соціальна географія України з основами теорії. – Київ: Знання, 1998. – 416 с.
7. Соціальна географія: підручник / за ред. Л.Немець та К.Мезенцева. Київ: Фенікс, 2019. 304 с.
8. Соціально-економічна географія України: Навч. посібник. / За ред. Шаблія О.І. – Львів:Світ, 2000. – 680 с.
9. Трансформація структури господарства України: регіональний аспект / за редакцією

Г.В.Балабанова, В.П.Нагірної, О.М.Нижник. – К.: Міленіум, 2003. – 404 с.

Допоміжна

1. Географічна енциклопедія України: в 3-х т./ Редкол.: Бабичев Ф.С, Беляев В.І., Маринич О.М (відповід. ред.) та ін. – К.: Українська радянська енциклопедія ім. М.П.Бажана, 1989 – 1993.
2. Жупанський Я.І. Словник термінів і понять з географії. Чернівці: Технодрук, 2006. 192 с.
3. Зарубіна А.В., Семенюк Л.Л. Урановидобувна галузь в контексті регіонального розвитку (на прикладі Кіровоградської області) // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И.Вернадского: Научный журнал. Серия: география. – Т.24 (63). - №2 часть 3. – Симферополь, ТНУ им. В.И.Вернадского, 2011. – С.121-125.
4. Комплексний атлас України. Атлас (за ред. Л.М.Веклич). К.: ДНВК «Картографія», 2005. 96 с.
5. Масляк П.О., Олійник Я.Б., Степаненко А.В. Словник-довідник учня з економічної і соціальної географії світу. – Київ: Лібра, 1996. – 328 с.
6. Сучасні проблеми регіонального розвитку: навчальний посібник / М.Д. Пістун, А.Л.Мельничук. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2009. – 200с.
7. Україна: промисловість та інвестиційна діяльність. Атлас (за ред. Л.Руденка). Київ, 2003. 80 с.

Електронні інформаційні ресурси

1. www.nbuv.gov.ua Національна бібліотека України ім. І.І. Вернадського
2. www.uk.wikipedia.org Україномовна версія он-лайн енциклопедії «Вікіпедія»
3. <http://www.ukrstat.gov.ua/> Державний комітет статистики
4. <http://www.od.ukrstat.gov.ua/> ГУС в Одеській області

Система оцінювання та вимоги

Оцінювання. Поточне оцінювання здійснюється на підставі якісного аналізу теоретичних знань здобувача вищої освіти, виконання студентом лабораторних завдань та самостійної роботи. Враховується рівень сформованості програмних компетенцій навчання.

Поточний контроль – це оцінювання навчальних досягнень студента (рівень теоретичних знань та практичні навички з тем, включених до змістових модулів) під час проведення аудиторних занять, організації самостійної роботи, на консультаціях (під час відпрацювання пропущених занять чи за бажання підвищити попереднє оцінювання) та активності студента на занятті. Поточний контроль реалізується у формі опитування, виступів на практичних заняттях, експрес-контролю, контролю засвоєння навчального матеріалу, запланованого на самостійне опрацювання студентом тощо.

Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

- виступ з основного питання;
- усна доповідь;
- доповнення, запитання до того, хто відповідає, рецензія на виступ;
- участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття.
- аналіз джерельної та монографічної літератури;
- письмові завдання (тестові, контрольні роботи, тощо);
- самостійне опрацювання тем;
- систематичність роботи на практичних заняттях, активність під час обговорення питань.

Поточний контроль та самостійна робота																Підсумковий контроль	Сума		
Змістовий модуль № 1										Змістовий модуль № 2								Змістовий модуль № 3	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16	T17	T18		
3	3	3	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	5	5	30	100

T1, T2... T10 – теми змістових модулів.

Критеріями оцінки є:

Усні відповіді:

- Повнота розкриття питання;
- Логіка викладання, культура мови;
- емоційність та переконаність;
- використання основної та додаткової літератури;
- аналітичні міркування, уміння робити порівняння, висновки;

виконання письмових завдань:

- повнота розкриття питання;
- цілісність, системність, логічність, уміння формулювати висновки;
- охайність оформлення письмової роботи.

Вивчення дисципліни передбачає академічну доброчесність студента, вміння бути самостійним, незалежним, креативним при виконанні самостійних завдань.